

Za gospodarje

Maribor, dne 18. avgusta 1937

Anton Kosi:

Šipon ali pošip.

All naj ostane ta še tudi v prihodnje glavna trtna vrsta v ormoško-ljutomerskih goricaih?

Ko je začela pred kakimi 50 leti trtna uš tudi pri nas svoje pogubonosno delo, so vinogradniki v Sloveniji že mislili, da bodo morali tako važno kmetijsko stroko kakor je vinogradništvo popolnoma opustiti, a ko so strokovnjaki dokazali, da je mogoče vkljub trtni uši vendarle ohraniti vinograde, so se začeli vinogradniki žuriti, da nadomestijo že propadle vinograde z novimi nasadi.

Ker se v prejšnjih časih vinogradi niso na novo zasajali, ampak le z grobanjem pomlajevali, kar je bila posledica, da se niso mogle v stare vinograde spravljati nove, boljše trtne vrste, zato so vplivni možje to priliko porabili in spravili na podlagi bogatih svojih izkušenj v posamezne vinarske okolišje trte, ki se obnesejo v dotičnem kraju najboljše. Za ljutomersko-ormoški vinarski okoliš so priporočili poleg silvanca, rizlinga in belega burgundca kot glavno vrsto šipon, pošip ali beli mozlavec.

To je stara štajerska trta, ki se najde sicer tudi v drugih vinarskih delih dežele, toda nikjer drugje ne igra šipon tako važne vloge kakor uprav v ormoško-ljutomerskih, deloma tudi v gornjeradgonskih goricaih in v okolici Pekar v Mariboru. Šipon je ona vrsta, ki je podelila vinu ljutomerskega okraja značaj, s katerim sta si ljutomercan in jeruzalemčan v ormoškem okraju pridobila svoj znani sloveči glas.

Važen je odgovor na vprašanje, kako se je šipon v svoji novi poziciji, cepljen na ameriško podlago, obenesel. Izkušnje so pokazale, da uspeva ta vrsta na vseh ameriških podlagah, le na trti Solonis ne. Na tej podlagi raste nekako metljasto, na drugih pa tudi sedaj v novih nasadih zelo bujno, zlasti v peščenih ilovici in v sončnih legah, ki šiponu najbolj prija. Ta trta

rodi bogate in enakomerni, posebno če se reže na reznike ali na čepa. Reže pa se izjemoma tudi na ločne ali šparone (napence), ako je trs premočen. Ob rezi pravijo viničarji: »Ako si močen, pa vicček in narežejo na roča«.

V slabih, nizkih legah ne uspeva šipon nikdar dobro, posebno ne, ako je vsajen v mrzlo zemljo v nižavah. Šipon zori pozno, grozdje je veliko in take so tudi jajčasta podolgovate jagode. Grozdina koža ali mešina je precej debelejša, a vsebina jagod zelo sočna. Grozdje močno gnije in trs je proti mrazu zelo občutljiv, zato ne kaže saditi šipona po nizkem svetu. Tudi za glivične bolezni, kakor za peronosporo, oidij in črni paleč ali pikoc je pošip zelo občutljiv.

Ako grozdje povsem dozori, čuje šipon zlasti kot sortiment vino, ki ga lahko prištevamo najboljšim naše države. V izredno dobrih letih jagode v jeseni ovenejo, se osuše na trsu v rozine, ki so jih v prejšnjih časih vporabljali za jagodno izbiro, tako zvano samomaščino ali samotok. Zelo stari vinogradniki se še dobro spominjajo, da so si ženske v ormoško-ljutomerskih goricaih ob času trgatve med obiranjem grozdja skrivale osušene šiponove jagode v predpasnike, da so jih imele potem za zboljšanje potic (bidre — šartelj), toda ti časi so minuli in šipon nam ne muči več cibeb in rozin.

Ako šiponov mošt ne doseže vsaj 17 do 18% sladkorja, je vino precej kislo, vendar pa ima tudi v tem primeru nekaj posebnega, ker je polno in ima precej ekstrakta. Šiponov ekstrakt in pa njegova kislina služita kaj dobro kot zabela, oziroma primes za slabejša vina drugih vrst in krajev. Gornještajerci n. pr. so v prejšnji, t. j. v predvojni dobi radi te lastnosti šiponove tako radi iskali in kupovali vina iz ljutomersko-ormoških goric. »Lahkemu tirolcu ali ogrcu primešam nekoliko vašega kot zabelo, pa dobim najboljše vino, ki ga točim kot ljutomercana,« tako mi je pravil gostilničar iz Gradca, ki je pred

vojno redno zahajal v Slovenske gorice, zlasti v ormoško-ljutomerski okoliš ter tukaj nakupoval večje ali manjše zaloge našega pridelka.

Neki večji vinski trgovec iz Brucka (A. Cerovaz) je svoječasnó nakupoval v ormoško-ljutomerskih goricah v jeseni ob času trgatve namesto mošta grozije, ga na svojí preší prešal ter odvažal potem mošt na Gornje Štajersko. Po njegovi izjavi ni v nobenem drugem vinorodnem okolišu našel za svoje namene tako sposobne robe kakor uprav tukaj, to je v ormoško-ljutomerskih goricah. Pri omenjenem načinu prodaje so zlasti manjši vinogradniki dobro odrezali.

Kar se tiče kakovosti ali dobrote šiponovega vina, se ista v novih goricah ni nič kaj spremenila, le prva leta po saditvi je kot mlad trš dajal nekoliko bolj lahko ali prazno vino. Zdi se, da je imel mošt manj ekstrakta kot oni od stare, po grobanju razmnožene trte. (Konec prihodnjšč)

Ljudski pravnik

Pozor naročniki, katerim smo odgovorili, kako se izračuna znižani dolg (zlasti š. A. v L., A. S. v K. in F. P. v H.)! Gre za vprašanje, ali se naj odplačila, storjena v času od 20. aprila 1932 do 26. septembra 1936, odbijejo od že znižane glavnice ali pa od glavnice dolga pred znižbo. Pri dosedanjih odgovorih smo se držali zadnjega pravilnika o zamenj dolžniških listin z dne 31. oktobra 1936, ki vsebuje obrazec obračuna in ki odbija vsa odplačila, storjena po 20. aprilu 1932, od že znižane glavnice. Medtem smo pa doznali, da se večina sodišč drži pravilnika z dne 30. oktobra 1936, ki določa, da se vsa odplačila glavnice, opravljena do 26. septembra 1936, odbijajo od glavnice dolga pred znižbo. Zato svetujemo našim naročnikom, naj se raje drže slednje razlage. Po tej razlagi g. š. A. v L. še ni poplačal celega dolga. Odškodninske tožbe zoper načelnika posojilnice, ki je zahteval, naj njemu odstopi njivo, ne svetujemo, ker ta zahteva najbrž ni bila taka, da bi se ji ne bilo mogoče upreti, odnosno da bi bil dolžnik š. A. prisiljen se po njej ravnati. Pravno opravilo se zamore spodbijati, ako je bilo sklenjeno vsled utemeljenega strahu vsled groženj in če je bila radi groženj podana velika, verjetna nevarnost.

Poravnava glede uporabe vodovoda brez dovoljenja lastnika. J. K. v P. Na Vašem zemljišču izvira studenec, ki je Vaša last. Sosed si je izgovoril pravico napeljave vode iz Vašega studenca po vodovodu do svojega doma v svrhu uporabe za svoje gospodarstvo. Ta soséd je pozneje dovolil drugemu sosedu izkopati na njegovem svetu vodnjak, pozneje pa sta se skregala in pri razpravi je prišlo do poravnave, v kateri je Vaš soséd dovolil priključitev drugemu sosedu na vodovod. Vprašate, kaj naj storite v varstvo Vaših pravic, ko ima Vaš soséd le pravico do uporabe Vaše vode, v kolikor jo potrebuje za svoje gospodarstvo, ne dovoljuate pa, da bi še drugi soséd uporabljal tisto vodo in bi navsezadnje še Vam vode zmanjkalo. Pravite, da na sodišču niste ničesar opravili, ker da je sodnik na strani drugega soseda. — Prvi soséd nikakor ni imel pravice dovoliti drugemu sosedu priključitev na svoj vodovod, katerega zalaga voda iz Vašega studenca. Zamorete tožiti oba soseda na priznanje, da prvi soséd nima pravice dovoliti drugemu priključitev na svoj vodovod, drugega soseda pa, da nima pravice uporabljati vodo iz vodovoda prvega soseda. Ako prvi soséd še ni bil polnoleten ob času, ko je dovolil priključitev drugemu sosedu, njegova izjava ne velja, ako ji varuh ni pritrdil. Ako je sodnik res pri poravnavi tako postopal, kot pišete, predlagajte njegovo izključitev ter naj sodi drug sodnik Vašega sodišča. Ako tudi ta ne bo Vam ugodil, imate pravico priziva na okrožno sodišče.

Zvišanje zgradarine. Pritožba? C. A. v V. Ste lastnica lesene hiše v trgu, v kateri stanujete s svojo družino (delavci) in se pritožujete, da so Vam letos zvišali zgradarino na dvojno vsoto, da nekateri, ki posedujejo večje hiše, plačujejo manj in da ugovarjanja pri davčni oblasti nič ne pomagajo. — Zgradbe, ki služijo izključno kmetovalcem in njih delavcem za stanovanje, so oproščene zgradarine le, ako stoje v vaseh ali zunaj okoliša mest, trgov in krajev, proglašenh za javna zdravilišča. — Kot kosmato davčno osnovo se jemlje pri zgradbah, ki niso dane v najem, vrednost letne najemnine, ki se plačuje za najbližje podobno stanovanje. Če ni predmeta za primerjanje, ugotovi davčni odbor vrednost letne najemnine z ocenitvijo. Od te kosmate davčne osnove je

odbiti stroške za vzdrževanje, za upravo in za amortizacijo zgradbe, in sicer v trgih s pavšalnem znesku 25%. Tako se dobi čista davčna osnova. Osnovni zgradarinski davek znaša 12% čiste davčne osnove; prišteti mu je še dopolnilni davek v višini 2% ter eventuelne samoupravne (občinske) doklade. — Povprašajte pri davčnem oblastvu, koliko znaša kosmata davčna osnova. Ako menite, da je previsoka, se zoper odmero pravočasno (to je v 30 dneh po dostavitvi odmerilnega sklepa, odnosno plačilnega naloga) pritožite na finančno ravateljstvo v Ljubljani. V pritožbi navedite, kako velika je Vaša hišica, koliko se za podobne hiše, odnosno stanovanja plačuje najemnine, koliko zgradarine plačujejo lastniki večjih hiš v okolici, odnosno da plačujejo razmeroma mnogo manj kot Vi.

V Avstriji naložen denar nedoletnikov. V. M. na K. Med vojno se je denar za Vaša maloletna otroka naložil v hranilnici, ki je po razmejitvi ostala pod Avstrijo. Ob polnoletnosti je dobil en otrok poziv, naj od naloženih 6400 kron dvigne realizat: deset šilingov, drugi pa, ki je imel naloženih 8000 kron, vzlic polnoletnosti še ni ničesar dobil. Vprašate, kaki predpisi veljajo za take primere in ali ni stara krona vredna vsaj 25 par. — Ob doseženi polnoletnosti otroka mora sodišče oskrbeti, da se mu izroči vsa imovina v prosto razpolaganje. Naj gre drugi otrok k varstvenemu sodišču in prosí za ureditev zadeve. — Zakona o valorizaciji žal ni in tako se morajo naši vlagatelji v slučaju, kakor je Vaš, zadovoljiti s tem, da jim avstrijski denarni zavodi za stare avstrijske krone ne izplačujejo niti po 25 par, marveč po v Avstriji veljajočem ključu za 10.000 K le en šiling.

Preko meje viseče drevo. I. B. v V. Na Vašem svetu raste 1 m od meje gozdno drevo, ki pa visi tako, da sega del debla v mejašev zračni prostor. Mejaš trdi, da pripada drevo do polovice njemu v last. Vprašate, ali je res tako. — Lastnina drevesa se v splošnem določa po legi debla. Lastnina drevesa, čigar deblo visi in sega v tuj zračni prostor, pa se določa po tem, na čigavem svetu stopa deblo iz zemlje. Določilo, da sme lastnik zemljišča, v čigar zračni prostor segajo veje, slednje sam posekati, ne velja glede dreves, ki z debelom segajo preko meje. Mejaš vsled tega

ni upravičen, očigati v njegov zračni prostor segajoči del debla in si ga prilastiti; pač pa mu priliče tako zvana negatorijska tožba zoper lastnika drevesa (Vas) na odstranitev drevesa, v kolikor sega preko meje. — Na nadaljnje vprašanje, ali veljajo za gozdna drevesa ob meji ista načela kot za sadna drevesa, odgovorjamo: da.

Preoranje služnostne poti. A. G. v S. S. sodbo Vam je bila prisojena služnostna pravica voziti po sosedovih parcelah, kot so že vozili Vaši predniki. Sedaj pa je sosed cesto 10 m na dolgo preoral, napravil tudi jarek za vodo, tako da ne morete voziti, odnosno spravljati svojih pridelkov. Vprašate, ali ima sosed pravico to narediti in kaj Vam je storiti. — Vaš primer nam je slučajno znan. Važno je še povedati, da je sosed že lani skopal jarek na služnostni poti, da ste Vi sicer radi tega vložili tako zvano konfesorijsko tožbo (na priznanje Vaše služnostne pravice), a ste prenehali z vožnjami. Radi tega žal ne morete sedaj tožiti sosedu radi motenja posesti, ker niste v zadnji nujni dejanski posesti pravice opravljanja voženj na njegovih parcelah. Ker sodba še ni pravomočna, tudi ne morete zoper sosedu nastopiti z izvršbo. Tako Vam žal ne preostaja drugega, kot čakati na pravomočnost sodbe in če bo potrjena, boste eventuelno tožili sosedu na odškodnino, ako Vam je s svojim sedanjim ravnanjem prizadjal škodo, ki je niste mogli odvrniti (z eventuelno vožnjo po kaki drugi, čeprav bolj dolgi ali manj prikladni poti).

Plačilo 1% namesto 4% obresti. J. G. Z Vašim upnikom ste se dogovorili, da mu boste za posojilo plačevali 4% obresti. Ker ste slišali, da se sedaj plačujejo le 1%, se branite plačati več kot 1% in vprašate, ali upravičeno. — Le pri tako zvanih zaščitnih dolgovih se znižajo tudi obresti. Vaš dolg pa ne uživa zaščite, ker je nastal šele oktobra 1933. Razen tega velja znižanje na 1% le za čas od 24. novembra 1933 do 26. septembra 1936. Pred tem bi veljale dogovorjene 4%, po tem pa 3% — ako bi dolg užival zaščito.

Dom ubogih. R. F. Denar, ki ste ga dali za srečke te loterije, je žal izgubljen, kajti pravi krivec polomije nič nima, za postopek zoper one, kojih imena so bila na srečkah natisnjena in ki kaj imajo, pa žal ni pravne podlage.

Dovoljenje za nabavo lovske puške. K. J. Zaposlili ste okrajno glavarstvo, naj Vam dovoli nabavo lovske puške, ker Vam vrane delajo občutno škodo. Priskrbeli ste si po nalogu okr. glavarstva izjavo lovskega zakupnika, da se ni bati, da bi delali v lovišču kako škodo, a v zlic temu Vam je bila prošnja zavržena, češ, da v varstvene svrhe ne morete dobiti lovske puške. Vprašate, ali se res ne more več priti do lovske puške in ali je bilo okr. glavarstvo upravičeno, pridržati 30 dni kolkov. — Zakon določa, da Vam sme oblastvo dopustiti nabavo lovske puške, ako je po pribavljenih poizvedbah potreba glede orožja osnovana, ako ste neprikloni in ako je utemeljeno prepričanje, da orožja ne boste zlorabljali. Opozarjamo Vas na določila zakona o lovu, po katerih niste upravičeni streljati vran, čeprav Vam na Vašem svetu delajo škodo (razen, ako pridejo v Vaš zagrajen prostor). Morali bi imeti dovoljenje tudi za nošnje orožja in dovoljenje lovskega upravičenca. Radi tega iz Vaše prošnje, ako niste izkazali navedenega dovoljenja lovskega upravičenca in prosili hkratu tudi za dovoljenje nošnje orožja, ni sledilo, da je potreba glede orožja osnovana. Svetujemo Vam, da vložite novo prošnjo in jo primerno utemeljite. Najbrž v prvi prošnji niste navedli, da nameravate streljati vrane in ste očitno le prosili za orožje v varstvene svrhe. V varstvene svrhe pa se nabava lovske puške navadno res ne dovoljuje. — Kar se tiče kolkov, se plačuje 10 din za prošnjo, 20 din pa za odločbo, pa čeprav se prošnji ne ugodi.

Občinska podpora organistu. S. K. v B. Prosili ste sporazumno z g. župnikom občino, naj Vam kot organistu prispeva vsaj 100 din mesečno, ker Vam cerkev radi revščine ne more dajati plače. Občina je prošnjo odbila z motivacijo, da bi imeli pravico do plače, odnosno podpore le, ako bi imeli štiri leta orglarske in štiri leta srednje šole. Vprašate, ali res obstoja tak predpis. — Navedeni predpis nam je povsem neznan. Občina Vam svobodno sme dati zaproseno mesečno podporo in bi nadzorna oblast to gotovo odobrila. Podpora Vam gre za orglanje in ne za šolanje. Pokusite prošnjo ponoviti.

Nabava opreme za sprejem v gluhonemnico. H. L. v K. Imate gluhonemo hčer, kateri je objavljen sprejem v gluhonem-

nico, a zahteva slednja, da prinese hči s seboj obleko, perilo, obutev v skupni vrednosti okoli 700 din, katerih Vi ne zmorate, vsled česar vprašate, kam naj se obrnete, da bi dobili podporo v denarju ali v blagu. — Ni nam znan javni vir, iz katerega bi Vam bilo možno kaj dobiti. Ako ste res brez sredstev, bi bila pristojna občina poklicana, dati Vam podporo za hčer. Morda izprosite kaj pri Rdečem križu ali Kolu jugoslovanskih sester.

Cene in sejmska poročila

Mariborski trg. Na trg v Mariboru dne 14. avgusta so pripeljali 31 komadov zaklanih svinj. Svinjsko meso je bilo po 12 do 13, slanina 13—14 din. Kmetje so pripeljali sedem voz sena 32—35, enega slame 25 ter tri čebule 1.50—2, Česen 4—7. Breskve 14—20, brusnice 5—6, črnice 1.50 do 2, grozdje 10—12, grozdičje 2.50—3, hruške 4—8, jabolka 3—6, maline 3—4.50, marelice 16—18, ringlo 7—10, celi orehi 8. Ajda 1.25, ajdovo pšeno 3—4, fižol 1.50 do 3, ječmen 1.25—1.50, koruza 1.25—1.50, oves 0.75—1.25, proso 1.50, proseno pšeno 3—4, pšenica 1.50—1.75, rž 1.50—1.75. — Jajca 0.50—0.80, mleko 1.50—2, smetana 7.50—10, sirovo maslo 20—24. Prinesli so 12 gosi 30—40, 264 kokoši 18—25, 1 kozlička 30, 1214 piščancev 18—60, 2 purana 25—30, 62 rac 14—20, 54 kuncev 4—25.

Mariborski živalski sejem 10. avgusta. Prignanih je bilo 16 konj, 12 bikov, 170 volov, 487 krav in 29 telet, skupaj 714 kosov. Cene so bile: debeli voli kilogram žive teže 4.50—5.75 din, poldebeli 3.75—4.90, plemenski 3.40—4.75, biki za klanje 3.30 do 3.50, klavne krave debele 3.70—4.75, plemenske 3.15—3.80, klobasarice 2.15 do 3.50, molzne 3.25—3.60, breje 3—3.50, mlada živina 3.50—4.75, teleta 4—5.50. Prodanih je bilo 423 kosov. — Cene mesu: volovsko meso I. vrste 10—12 din kg, II. vrste 8—10, meso od bikov, krav in telic 6—12, telečje meso I. vrste 10—12, II. vrste 8—10, svinjsko meso sveže 10—14 din kilogram.

Mariborski svinjski sejem 13. avgusta. Na svinjski sejm je bilo pripeljanih 232 svinj; cene so bile sledeče: mladi prašiči 5—6 tednov 110—140, 7—9 tednov 115 do 145, 3—4 mesece 150—195, 5—7 mesecev 250—360, 8—10 mesecev 390—500, eno leto 700—800 din komad; 1 kg žive teže 6 do 7.50, 1 kg mrtve teže 9—11 din. Prodane so bile 104 svinje.